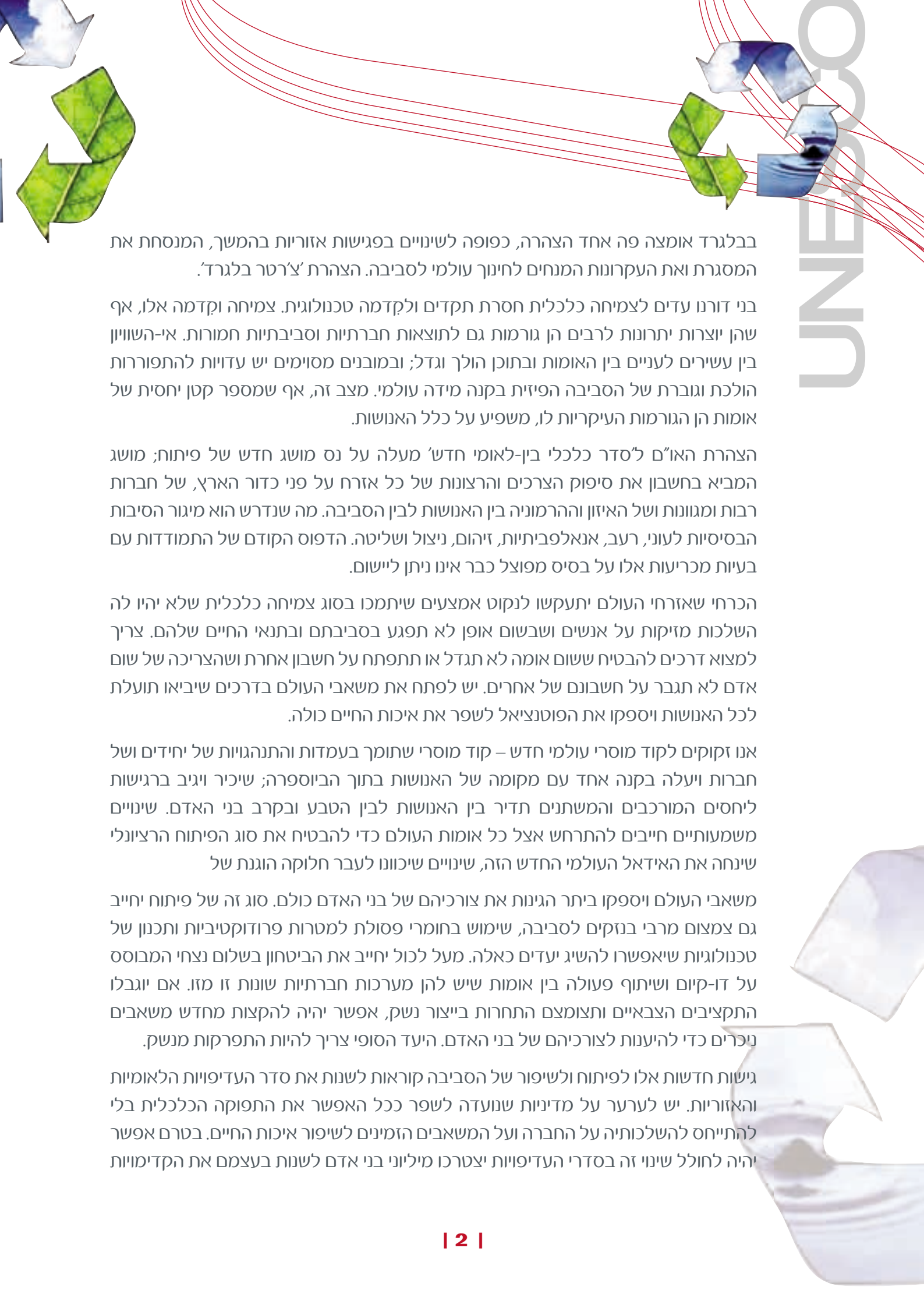

UNEP

צ'רטור בלגרד

צ'רטור בלגרד מסגרת עולמית לחינוך לסביבתיות

תורגם על-ידי הוועד הישראלי לאונסקו

בבלגרד אומצה פה אחד הצהרה, כפופה לשינויים בפגישות אזוריות בהמשך, המנסחת את המסגרת ואת העקרונות המנחים לחינוך עולמי לסביבה. הצהרת 'צ'רטר בלגרד'.

בני דורנו עדים לצמיחה כלכלית חסרת תקדים ולקדמה טכנולוגית. צמיחה וקדמה אלו, אף שהן יוצרות יתרונות לרבים הן גורמות גם לתוצאות חברתיות וסביבתיות חמורות. אי-השוויון בין עשירים לעניים בין האומות ובתוכן הולך וגדל; ובמובנים מסוימים יש עדויות להתפוררות הולכת וגוברת של הסביבה הפיזית בקנה מידה עולמי. מצב זה, אף שמספר קטן יחסית של אומות הן הגורמות העיקריות לו, משפיע על כלל האנושות.

הצהרת האו"ם ל"סדר כלכלי בין-לאומי חדש" מעלה על נס מושג חדש של פיתוח; מושג המביא בחשבון את סיפוק הצרכים והרצונות של כל אזרח על פני כדור הארץ, של חברות רבות ומגוונות ושל האיזון וההרמוניה בין האנושות לבין הסביבה. מה שנדרש הוא מיגור הסיבות הבסיסיות לעוני, רעב, אנאלפביתיות, זיהום, ניצול ושליטה. הדפוס הקודם של התמודדות עם בעיות מכריעות אלו על בסיס מפוצל כבר אינו ניתן ליישום.

הכרחי שאזרחי העולם יתעקשו לנקוט אמצעים שיתמכו בסוג צמיחה כלכלית שלא יהיו לה השלכות מזיקות על אנשים ושבשום אופן לא תפגע בסביבתם ובתנאי החיים שלהם. צריך למצוא דרכים להבטיח ששום אומה לא תגדל או תתפתח על חשבון אחרת ושהצריכה של שום אדם לא תגבר על חשבונם של אחרים. יש לפתח את משאבי העולם בדרכים שיביאו תועלת לכל האנושות ויספקו את הפוטנציאל לשפר את איכות החיים כולה.

אנו זקוקים לקוד מוסרי עולמי חדש – קוד מוסרי שתומך בעמדות והתנהגויות של יחידים ושל חברות ויעלה בקנה אחד עם מקומה של האנושות בתוך הביוספרה; שיכיר ויגיב ברגישות ליחסים המורכבים והמשתנים תדיר בין האנושות לבין הטבע ובקרבת בני האדם. שינויים משמעותיים חייבים להתרחש אצל כל אומות העולם כדי להבטיח את סוג הפיתוח הרציונלי שינחה את האיזאל העולמי החדש הזה, שינויים שיכוונו לעבר חלוקה הוגנת של

משאבי העולם ויספקו ביתר הגינות את צורכיהם של בני האדם כולם. סוג זה של פיתוח יחייב גם צמצום מרבי בנזקים לסביבה, שימוש בחומרי פסולת למטרות פרודוקטיביות ותכנון של טכנולוגיות שיאפשרו להשיג יעדים כאלה. מעל לכול יחייב את הביטחון בשלום נצחי המבוסס על דו-קיום ושיתוף פעולה בין אומות שיש להן מערכות חברתיות שונות זו מזו. אם יוגבלו התקציבים הצבאיים ותצומצם התחרות בייצור נשק, אפשר יהיה להקצות מחדש משאבים נזכרים כדי להיענות לצורכיהם של בני האדם. היעד הסופי צריך להיות התפרקות מנשק.

גישות חדשות אלו לפיתוח ולשיפור של הסביבה קוראות לשנות את סדר העדיפויות הלאומיות והאזוריות. יש לערער על מדיניות שנועדה לשפר ככל האפשר את התפוקה הכלכלית בלי להתייחס להשלכותיה על החברה ועל המשאבים הזמינים לשיפור איכות החיים. בטרם אפשר יהיה לחולל שינוי זה בסדרי העדיפויות יצטרכו מיליוני בני אדם לשנות בעצמם את הקדימויות

שלהם ולקבל עליהם קוד מוסרי עולמי – אישי וייחודי – ולהפגין בכל התנהגויותיהם מחויבות לשיפור איכות הסביבה ולחייהם של אנשי העולם.

הרפורמה בתהליכים חינוכיים ובמערכות חינוכיות היא נקודה מרכזית בבניית הקוד המוסרי החדש של הפיתוח ושל הסדר הכלכלי העולמי החדש. ממשלות וקובעי מדיניות יכולים להורות על שינויים, ואפשר שגישות פיתוח חדשות יתחילו לשפר את מצב העולם, אך אם בני הנוער בעולם לא יזכו לחינוך מסוג חדש, יהיו כל אלה פתרונות לטווח הקצר בלבד. חינוך כזה יחייב יחסים חדשים ופרודוקטיביים בין תלמידים למורים, בין בתי ספר לקהילות וכן בחברה ובמערכת החינוך בכלל.

המלצה 96 של ועידת שטוקהולם לסביבת האדם קראה לפיתוחו של חינוך לסביבתיות – אחד הרכיבים המכריעים במתקפה כוללת על משבר הסביבה העולמי. חינוך חדש לסביבה חייב להיות בעל בסיס רחב ומקושר היטב לעקרונות היסוד שתוארו בהכרזת האו"ם על הסדר הכלכלי הבין-לאומי החדש.

בתוך הקשר זה יש להניח את היסודות לתכנית חינוכית-עולמית לסביבה שתאפשר לפתח ידע חדש וכישורים חדשים, ערכים וגישות, במסגרת תנופה לקראת איכות טובה יותר של הסביבה ולקראת איכות חיים גבוהה יותר לדורות ההווה והעתיד החיים בסביבה זו.

מטרות ויעדים

א. מטרת הפעולה הסביבתית:

לשפר את מערכת היחסים האקולוגיים, של האנושות עם הטבע ושל בני האדם אלו עם אלו. שני יעדים מרכזיים נובעים ממטרה זו:

1. כל מדינה, בהתאם לתרבותה, תבהיר לעצמה את המשמעות של מושגי יסוד כגון 'איכות חיים' ו'אושר אנושי' בהקשר של הסביבה הכללית ותרחיב את ההבהרה וההערכה לתרבויות אחרות, מעבר לגבולותיה הלאומיים של כל מדינה.
2. לזהות אילו פעולות יבטיחו את השימור והשיפור הפוטנציאליים האנושיים ולפתח הווחה חברתית ואישית הרמונית לסביבה הבין-פיזית ולסביבה מעשה ידי אדם.

ב. מטרת החינוך הסביבתי:

לפתח אוכלוסייה עולמית מודעת ואכפתית לסביבה ולבעיותיה, בעלת הידע, הכישורים, העמדות, ההנעה והמחויבות לעבוד הן יחד הן בנפרד למען פתרונות לבעיות ההווה ולמניעת בעיות חדשות.

ג. יעדי החינוך הסביבתי היא לסייע ליחידים וקבוצות חברתיות;

1. מודעות: לזכות במודעות ורגישות לסביבה הכוללת ולבעיות הקשורות בה;
2. ידע: לרכוש הבנה יסודית של הסביבה הכוללת, הבעיות הקשורות בה, הנוכחות, התפקיד והאחריות האנושית לסביבה;
3. גישה: לרכוש ערכים חברתיים, תחושות חזקות של אכפתיות כלפי הסביבה והנעה להשתתפות פעילה בהגנה עליה ובשיפורה;
4. כישורים: לרכוש את הכישורים לפתרון בעיות סביבתיות;
5. כושר הערכה: להעריך את האמצעים הסביבתיים ואת התכניות החינוכיות במונחים של גורמים אקולוגיים, פוליטיים, כלכליים, חברתיים, אסתטיים וחינוכיים;
6. השתתפות: לפתח תחושה של אחריות ודחיפות בכל הקשור בבעיות סביבתיות, כדי להבטיח פעולה הולמת לפתרון בעיות אלו.

ד. קהל יעד:

- קהל היעד העיקרי של החינוך לסביבתיות הוא הציבור בכלל ומערכת החינוך בפרט;
1. החינוך הפורמלי: תלמידי גן חובה, חינוך יסודי, חינוך תיכוני והשכלה גבוהה, ואף מורים ואנשי מקצוע בתחום הסביבה המשתתפים בהכשרה ובהשתלמויות;
 2. החינוך הבלתי-פורמלי: בני נוער ומבוגרים – בין יחידים בין באופן קולקטיבי, מכל מגזרי האוכלוסייה; משפחה, עובדים, מנהלים ומקבלי החלטות בתחומים סביבתיים ושאינם סביבתיים.

ה. עקרונות מנחים לתכניות חינוך סביבתיות:

1. הבאה בחשבון של הסביבה כולה – טבעית ואנושית, אקולוגית, פוליטית, כלכלית, טכנולוגית, חברתית, תחיקתית, תרבותית ואסתטית;
2. התפרסות על פני כל החיים, הן בתוך בית הספר הן מחוצה לו;
3. גישה בין-תחומית;
4. הדגשת השתתפות פעילה במניעה ופתרון של בעיות סביבתיות;
5. בחינת בעיות סביבתיות מרכזיות מנקודת מבט עולמית וייחוד תשומת לב מספקת להבדלים אזוריים;
6. התמקדות במצבים הסביבתיים בהווה ובעתיד;
7. בחינת כל הפיתוח והצמיחה מנקודת מבט סביבתית;
8. קידום הערך והצורך בשיתוף פעולה מקומי, לאומי ובין-לאומי בפתרון בעיות סביבתיות.